

***«Πιλοτικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο:χώρος
εφαρμογής προγραμμάτων διαπολιτισμικής
εκπαίδευσης. Ένα παράδειγμα δράσης: Έλληνας κι
Ευρωπαίος πολίτης. Τάξη Ε'»***

Το Πιλοτικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο ως παιδαγωγική-διδακτική πρόταση, ως διαφορετική φιλοσοφία-οπτική για τη οροθέτηση των στόχων της εκπαιδευτικής διαδικασίας διατυπώθηκε στο ν. 2525/ 97. Σ' αυτόν, ως προσδοκία, εγκεντρίστηκε σημαντικό μέρος από τη στοχοθεσία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, την οποία η πολιτεία ευαγγελίστηκε τη δεδομένη χρονική περίοδο.

Η σύγχρονη κοινωνική δυναμική υποχρέωσε την εκπαιδεύουσα κοινωνία να διαμορφώσει διαφορετική άποψη-αντίληψη για την οργάνωση και τη λειτουργία των σχολείων. Στην εισήγηση αυτή δε θα μας απασχολήσει το Ολοήμερο Σχολείο ως θεσμός σε επίπεδο διεθνών συζητήσεων, αποφάσεων και δράσεων. Θα παρουσιάσουμε πολύ σύντομα το πλαίσιο λειτουργίας του στην Ελλάδα, η οποία καλείται ***-και στο χώρο της εκπαίδευσης-*** να λειτουργήσει σε τρία επίπεδα, διαδοχικά διευρυνόμενα και συνδεδεμένα μεταξύ τους σε τρεις ομόκεντρους κύκλους: εθνικό- ευρωπαϊκό- παγκόσμιο. Όπως οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης υπαγορεύουν, η χώρα μας χωρίς να απωλέσει τα εθνικά της χαρακτηριστικά πρέπει να διασυνδεθεί ***και*** με το χώρο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας από την οποία με τη διαδικασία της αλληλεπίδρασης θα δεχθεί και στην οποία

θα καταθέσει επιρροές, διαμορφώνοντας το νέο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι.

Το Πιλοτικό Ολοήμερο Σχολείο, σε αντιδιαστολή με το κατ' επίφαση ολοήμερο σχολείο, όπως μετονομάστηκε το σχολείο διευρυμένου ωραρίου, από το σχεδιασμό μέχρι την προσπάθεια εφαρμογής σε 28 σχολικές μονάδες της χώρας, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα πείραμα και συνάμα ως ένα στοίχημα που αφορά την προσπάθεια να διαμορφωθούν νέες μορφές και νέοι τρόποι οργάνωσης και λειτουργίας των σχολείων. Έτσι, η επέκταση του χρόνου της υποχρεωτικής παραμονής των παιδιών στο χώρο του σχολείου δεν αποτέλεσε αυτοσκοπό στο βωμό της σχολειοποίησης του ελεύθερου χρόνου των παιδιών, αν και το ζήτημα συγκέντρωσε τις περισσότερες αντιδράσεις και είχε ως αποτέλεσμα συζητήσεις και τη διατύπωση επιχειρημάτων από τη μεριά των επιστημονικών επιτροπών, των Σχολικών Συμβούλων και των Προϊσταμένων, των Συλλόγων Διδασκόντων, των Δ/ντών και των Συλλόγων Γονέων. Η κοινά αποδεκτή οριοθέτηση του χρόνου παραμονής στο σχολείο διαμορφώθηκε σε συνάρτηση με τη συνολική λειτουργία της σχολικής μονάδας και την αποτελεσματικότητά της.

Κοινή πεποίθηση αποτελεί πλέον η άποψη πως η ικανοποίηση των στόχων αυτού του σχολικού μοντέλου βασίζεται κυρίως:

- α.** στην ολοκληρωμένη διδασκαλία όλων των γνωστικών αντικειμένων του Α. Π.
- β.** στην ολοκλήρωση των μαθησιακών διεργασιών στο σχολικό περιβάλλον

γ. στη διδασκαλία επιπρόσθετων γνωστικών αντικειμένων και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων τις οποίες μέχρι τώρα μαθητές/τριες αναζητούσαν κι εξασφάλιζαν στην ελεύθερη αγορά.

Βασική επιδίωξη του Ολοήμερου Σχολείου είναι επίσης η οριστική απαλλαγή από τα ανεπιθύμητα αποτελέσματα του μονομερούς τονισμού των «ακαδημαϊκών» μαθημάτων και από την αντίληψη για τον στερεότυπο ρόλο του δασκάλου, ο οποίος εξαρτά τελείως το μαθητή από τον ίδιο, τον *υλοποιητή- αξιολογητή* σε ένα καθαρά δασκαλοκεντρικό σχολείο. Με κύριο σημείο αναφοράς τη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας για αλλαγή στη φιλοσοφία των ρόλων της παιδαγωγικής διαδικασίας, οι μαθητές καλούνται να αναπτύξουν δεξιότητες γνωστικές, ερευνητικές- ανακαλυπτικές, κατασκευαστικές. Να είναι υπεύθυνοι και δημιουργικοί. Απαλλάσσονται από μια ισοπεδωτικά εξομοιωτική αντιμετώπιση στη διδασκαλία όλων των μαθημάτων, χωρίς προσπάθεια εξατομίκευσης των στόχων και των μέσων στο πλαίσιο της εφαρμογής ενός προγράμματος σπουδών άκαμπτου και «αφοπλιστικά» πανομοιότυπου για όλους. Το παιδί στο Ολοήμερο Σχολείο καλείται να αντιμετωπίσει τη γνωστική πραγματικότητα ως ιδιαίτερη, ιδιουσυστατη προσωπικότητα.

Ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε τοπικής κοινωνίας το πρόγραμμα σπουδών έχει τη δυνατότητα επαναπροσδιορισμού στόχων και περιεχομένων μάθησης στα πλαίσια της αυτοδιαχείρισης μέρους του σχολικού προγράμματος με την ευθύνη όσων εμπλέκονται θεσμικά στη λειτουργία της σχολικής μονάδας. (Ίσως αυτός να

είναι από τους πιο σημαντικούς παράγοντες, οι οποίοι δυνητικά μπορούν να οδηγήσουν τους στόχους πρόθεσης για ένα διαφορετικό σχολείο στη δημιουργία ενός δυναμικού πλαισίου πραγμάτωσης)

Το Ολοήμερο Σχολείο, επενδύει ουσιαστικά στο κατάλληλο παιδαγωγικό κλίμα μέσα στο οποίο η συλλογικότητα και ο αυτοπροσδιορισμός της σχολικής μονάδας διαμορφώνουν το δικό τους «Δελτίο ταυτότητας», του οποίου βασικό στοιχείο αποτελεί η συλλογική συνείδηση από την οποία προκύπτει η διάθεση για συν-κίνηση, συν-εργασία και συν-ευθύνη. Με το εμπλουτισμένο του πρόγραμμα και την ποικιλία των δραστηριοτήτων παρέχει τη δυνατότητα για πολιτισμική επικοινωνία και αμοιβαία γνωριμία των παιδιών, για αμοιβαίο σεβασμό και αποδοχή των «άλλων». Λειτουργώντας για περισσότερες ώρες στο χώρο του σχολείου, βιώνουν συνθήκες συλλογικών προσπαθειών και αποκτούν τη συνείδηση του μέλους της ομάδας. Δημιουργούνται, έτσι, οι κατάλληλες προϋποθέσεις για το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων τα οποία προκύπτουν από τις ανάγκες του συνόλου του μαθητικού δυναμικού και με την επιλογή των κατάλληλων περιεχομένων της διδασκαλίας υπηρετούν τις αρχές της συγχρονίας και της διαχρονικότητας πέρα από τη χωρο-χρονοθέτηση των βασικών μαθημάτων.

Το Πιλοτικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο «Κάσσανδρος» στον Άγιο Παύλο της Θεσσαλονίκης για τρίτη χρονιά επικέντρωσε τη σκοποθεσία των επιλογών του, όσον αφορά τη ποσοτική και ποιοτική στήριξη του

Α.Π., προς την κατεύθυνση της διατύπωσης και της ικανοποίησης στόχων της διαπολιτισμικής αγωγής.

Οι επιλογές αυτές υπαγορεύτηκαν από τη σύνθεση του μαθητικού δυναμικού της σχολικής μονάδας, αφού κατά την τελευταία δεκαετία η περιοχή αποτελεί χώρο υποδοχής αλλοδαπών και παλιννοστούντων κατοίκων του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης. Το ποσοστό των μη Ελλήνων μαθητών σε μερικές τάξεις ξεπερνάει το 50%.

Το πρόγραμμα, λοιπόν, με τις προϋποθέσεις που προαναφέρθηκαν, αναμορφώθηκε με βασικό στόχο να κατανοήσουν τα παιδιά τον κόσμο και τους «άλλους», να ανακαλύψουν τους «άλλους», μέσα από μια εκπαίδευση που αγωνίζεται - ή θα έπρεπε να αγωνίζεται- κατά του αποκλεισμού. Με γνώμονα την άποψη ότι η διαπολιτισμική αγωγή απευθύνεται και αφορά όλους τους μαθητές, σε όλες τις διαφορετικές πολιτισμικά ομάδες οι οποίες συνυπάρχουν στη σχολική κοινότητα, σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, οργανώσαμε συνολικά τη ζωή του σχολείου με σημείο αναφοράς τη διαμόρφωση αντιλήψεων και στάσεων ζωής βασισμένων στην ισονομία, την αμοιβαία κατανόηση και την αλληλοαποδοχή. Η πολυπολιτισμικότητα και η πολυεθνικότητα της ελληνικής κοινωνίας και της συγκεκριμένης τοπικής κοινωνίας ειδικότερα, επέβαλαν τη θεώρηση των στόχων της διαπολιτισμικής αγωγής όχι ως μια ευκαιριακή πρόταση, αλλά ως οπτική με την οποία αντιμετωπίστηκε συνολικά το πρόγραμμα του σχολείου.

Οι ομάδες εργασίας ως μορφή κοινωνικής οργάνωσης των τάξεων και ως διδακτικό εργαλείο και η

μέθοδος project αντικατέστησαν τη μετωπική-δασκαλοκεντρική διδασκαλία, καθολικά.

Αντιμετωπίζοντας την ενδοσχολική επιμόρφωση ως μόνιμη αναγκαιότητα, εντοπίσαμε στα περιεχόμενα όλων των γνωστικών αντικειμένων αναφορές, οι οποίες οδηγούν στην ικανοποίηση στόχων της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης,. Παράλληλα, σχεδιάσαμε με τους μαθητές του σχολείου και υλοποιήθηκαν projects, ακολουθώντας τη φιλοσοφία της διεπιστημονικής διδασκαλίας. Συγκεκριμένα για τα σχολικά έτη: 1999- 2000-2000-2001 υλοποιήθηκαν τα εξής προγράμματα με διαπολιτισμικό περιεχόμενο:

- **Παραμύθια** (Εγώ και οι άλλοι. Αποδέχομαι το διαφορετικό. Καλημέρα ειρήνη. Παραμύθια του κόσμου. Τάξεις Α΄ και Β΄)
- **Ο γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες** (Τάξη Γ΄)
- **Τα παιδιά του χρόνου κι εμείς.** (Λογοτεχνία, εμπειρίες, λαϊκός πολιτισμός-ίδιες εμπειρίες από διαφορετικές χώρες)
- **Ταξιδεύω στην Ελλάδα παρέα με τον Παράξενο Πραγματεντή** της Ζ. Βαλάση. Γνωρίζω τον τόπο, τους ανθρώπους, την τέχνη, το λαϊκό πολιτισμό (Τάξη Δ΄)
- **Ε. Ε. και Ελλάδα. Έλληνας και Ευρωπαίος πολίτης.** (Τάξη Ε΄)
- **Η σημαία.**
- **Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης**
- **Γνωριμία με τους Βαλκανικούς λαούς.** (Τάξη ΣΤ΄)
- **Το Πρωινό άστρο** (Γ. Ρίτσος) (Αφιέρωμα στα παιδιά όλου του κόσμου ,.Τάξεις: Ε΄- ΣΤ΄)

Για το σχολικό έτος 2001-2002 προσθέσαμε στην τράπεζα των διδακτικών μας επιλογών τα εξής:

- ***Παραμύθια πρώτης ανάγνωσης και γραφής- η μαγική γραμμούλα ταξιδεύει στην Ελλάδα- κάθε πόλη ένα γράμμα- κάθε γράμμα τόσοι φίλοι !***
- ***Η πατρίδα και η ελευθερία στην παγκόσμια λογοτεχνία (Τάξεις Ε' - ΣΤ')***

Αφού σημειώσουμε πως το κάθε project έρχεται να προστεθεί στην τράπεζα διδακτικού υλικού του σχολείου για να διευρύνει τις δυνατότητες επιλογών των διδασκόντων και κυρίως των καινούριων κάθε χρονιά συναδέλφων και πως στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς το Πιλοτικό Σχολείο παρουσιάζει τα αποτελέσματα των δράσεων σε επίπεδο σχολικής περιφέρειας σε μια προσπάθεια διάχυσής τους, θα παρουσιάσουμε συνοπτικά το πρόγραμμα: ***Ε.Ε και Ελλάδα. Έλληνας κι Ευρωπαίος πολίτης.***

Η γνωριμία με την Ε. Ε αποτελεί βασικό στόχο στο Α.Π της Γεωγραφίας της Ε' τάξης και της Ιστορίας της ΣΤ'. Είναι όμως κοινή πεποίθηση πως η ευρωπαϊκή ιδέα ως στόχος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων πρέπει να αφορά τους μαθητές από πολύ μικρή ηλικία. Η Ευρωπαϊκή Διάσταση στην εκπαίδευση τίθεται κατά προτεραιότητα ως συνεκτικός δεσμός των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών- μελών και ως κοινός στόχος και διαδικασία για την ανάπτυξη και τη διαμόρφωση στα παιδιά και τους νέους της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Αντιπροσωπεύει την αναγνώριση της διαφοράς, της ετερότητας, της πολυσημίας, της ύπαρξης του «άλλου» και την απαίτηση της συνύπαρξης με τους «άλλους» στον

ίδιο κοινωνικό- γεωγραφικό χώρο. Η διδασκαλία της ιστορίας, των θρησκειών, των ηθών και των εθίμων θεωρείται ως ένα από τα πιο αποτελεσματικά διδακτικά μέσα. Με τη συνεπικούρηση της τέχνης και της ποίησης, όταν δεν διδάσκονται με τρόπο ωφελμιστικό, με τη δημιουργία κλίματος ομάδας και την ενθάρρυνση της δημοκρατικής συμμετοχικότητας το σχολικό πρόγραμμα θα είναι αποτελεσματικό, όσον αφορά τους στόχους της διαπολιτισμικής αγωγής μέσα από τη γνωριμία με την Ε. Ε.

Στο Πιλοτικό Ολοήμερο Σχολείο «Κάσσανδρος» αποδελτιώσαμε τα διδακτικά εγχειρίδια της Γλώσσας, των Θρησκευτικών, της Ιστορίας, της Γεωγραφίας και της Αγωγής και εντοπίσαμε- καταγράψαμε άμεσες αναφορές στην Ευρώπη και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Γεωγραφία Ε΄, Ιστορία ΣΤ΄), αλλά και έμμεσες αναφορές οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Διάστασης στην εκπαίδευση. (σε όλα τα εγχειρίδια)

Παραδείγματα

Από τα βιβλία : Η Γλώσσα μου.

- Φιλίες στην ακρογιαλιά : γνωριμία- φιλία- επικοινωνία με παιδιά άλλων χωρών- τάξη Α΄
- Ο Δον Κιχώτης: ένας ήρωας από την Ισπανία- τάξη Ε΄
- Τι ακούς Ουόλτ Χούιτμαν; : ήχοι από όλες τις χώρες- άνθρωποι διαφορετικών κοινωνικών τάξεων, με διαφορετική ιστορία, κουλτούρα, θρησκεία-τάξη ΣΤ΄

Από τα βιβλία των Θρησκευτικών

Γ΄τάξη:

-Όλα τα παιδιά του κόσμου είναι αδέρφια.

-Κάλαντα των Χριστουγέννων (από όλες τις χώρες)

-Να χαίρεσαι τη γιορτή σου! Πώς σε λένε;

Δ' τάξη:

-Ο απόστολος Παύλος στην Ευρώπη

- Η Ορθοδοξία στη Βόρεια Ευρώπη

Στ' άξη:Η Εκκλησία χωρίζεται : Κράτη μέλη- δόγματα

Από τα βιβλία της Ιστορίας:

ΣΤ' τάξη:

-Η Ευρώπη, όταν η Ελλάδα στέναζε κάτω από τη σκλαβιά.

-Προς την Ενωμένη Ευρώπη και πολλά άλλα

Από το βιβλίο της Γεωγραφίας για την Ε' τάξη:

-Η Ευρώπη

-Η Ε. Ε

Από το βιβλίο της αγωγής για την Ε' τάξη

-Πώς ζούμε με τους άλλους.

-Δικαιώματα και καθήκοντα του ανθρώπου.

Στην Ε' τάξη για τη σχολική χρονιά 2000-2001 υλοποιήθηκε το project : **Ε. Ε και Ελλάδα- Έλληνες και Ευρωπαίος πολίτης.**

Το χρονολόγιο δραστηριοτήτων κάλυψε τη δεύτερη ώρα της Γεωγραφίας στο ωρολόγιο πρόγραμμα και ώρες από τα μαθήματα της φυσικής αγωγής, της εικαστικής αγωγής και των Η/Υ, αφού συνεργάστηκαν όλοι οι διδάσκοντες και περιέλαβε τις εξής δραστηριότητες- θεματικές:

-Ο μύθος της Ευρώπης

-Χάρτες: Κράτη- μέλη της Ε., Ε. Πρωτεύουσες των κρατών της Ε. Ε.

-Σύμβολα ενοποίησης της Ε. Ε.

-Γνωρίζω το Ευρώ- Μετατρέπω προβλήματα του βιβλίου των μαθηματικών από δραχμές σε Ευρώ

-Δελτία ταυτότητας των χωρών της Ε. Ε

-Φωτογραφικό υλικό για τις χώρες της Ε. Ε.

-Παιδικοί ήρωες των κρατών της Ε. Ε. Κείμενα παιδικής λογοτεχνίας από χώρες της Ε. Ε.

***-ΕΙΡΦΙΧΑΣΟ:** Τα παιδιά δημιουργούν κοινή ηρωίδα για όλα τα παιδιά της Ε.Ε.*

-Συνταγές μαγειρικής: γεύσεις από τις χώρες της Ε.Ε.

-Σημαντικοί φυσικοί που κατάγονται από τις χώρες της Ε.Ε.

-Επιστολές σε παιδιά Ελλήνων μεταναστών σε χώρες της Ε.Ε.

-Ζωγραφίζω την Ελλάδα. Την παρουσιάζω στους άλλους Ευρωπαίους.

-Η Ευρώπη του μύθου συναντά την Ευρώπη του σήμερα.

-Εγώ ρατσιστής; Από το κόμικ στο σήμερα.

Η έρευνα, η συγγραφή των ομαδικών κειμένων, η συνεχής συνεργασία, το τραπέζι με τα παραδοσιακά φαγητά των χωρών της Ε. Ε. την ημέρα των πολιτιστικών εκδηλώσεων του σχολείου συνθέτουν τη συνολική δράση. Καταγράφουν στόχους και θετικά αποτελέσματα, αποδεικνύοντας πως το Πιλοτικό Ολοήμερο Σχολείο μπορεί να πετύχει όσα η κοινωνία προσδοκά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το Πιλοτικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο αποτελεί ένα νέο μοντέλο σχολείου. Είναι ανοιχτό στην κοινωνία, ευαίσθητο στις απαιτήσεις των καιρών, έτοιμο να ανταποκριθεί και να ικανοποιήσει τις κοινωνικές ανάγκες

με κύριο γνώμονα το παιδί, τα ενδιαφέροντα και τα δικαιώματά του. Με ευέλικτο πρόγραμμα, επιμορφωμένο διδακτικό δυναμικό και την υποστήριξη όλων των θεσμοθετημένων φορέων της εκπαίδευσης μπορεί πραγματικά να φέρει την αλλαγή στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Με την ποιοτική και ποσοτική υποστήριξη του Α.Π. επιτρέπει το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων που στηρίζονται στη στοχοθεσία της διαπολιτισμικής αγωγής. Εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση, γεφυρώνοντας τις κοινωνικές ανισότητες.

SUMMARY

Pilot all- day Primary School constitutes a new type of school. It is open to society, sensitive to the demands of the era, responding to the demands of children education, satisfying their interests and rights. Through a flexible program specially trained teachers and with the support of all of the institutionalized organizations of the educational system, it can really bring about fundamental change in the Greek Educational system.

The analytical Program has been enriched so that it allows the planning and realization of projects relevant to the aims of multicultural education. It ensures that everybody gets the same opportunities in education bringing the gap created by social inequalities.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-UNESCO (1999) ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΑΘΗΝΑ,
GUNTENBERG

- ΥΠΕΠΘ.Π.Ι.(1999) Προγράμματα Σπουδών Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης, Αθήνα
- ΥΠΕΠΘ-Π.Ι. (2001) Ολοήμερο Σχολείο. Λειτουργία-Προοπτικές (επιμέλεια Ι.Ε. Πυργιωτάκης
- Συμβούλιο της Ευρώπης (1999) Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα, Συμπόσιο, Πράγα
- Γεωργογιάννη Π. (1997) Θέματα διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, ΑΘΗΝΑ, GUTENBERG
- Ζαφάρα Α.(1993) Η Ευρωπαϊκή διάσταση στην αρχική κατάρτιση και τη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ,68/69
- Κανακίδου Ε.-Παπαγιάννη Β. (1998) Διαπολιτισμική αγωγή, ΑΘΗΝΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
- Νικολάου Γ. (2000) Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο, ΑΘΗΝΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
- Hart M. 1992. The Europeen dimension in general primary and secondary education, Alkmaar- Holland. CENVO
- Reussir l' Europe par l' ecole. 1993, Bruxelles, Cellule Europe du SNEC
- Vaniscotte Fr. 1989,70 millions d' élèves- L' Europe de l' Education, Paris, Hatier